

RIL 255-1

Rakennusfysiikka I

**Rakennusfysiikallinen
suunnittelu ja tutkimukset**

Julkaisija ja kustantaja

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry

Toimituskunta

Juhani Heljo
 Kimmo Lähdesmäki
 Matti Pentti
 Jommi Suonketo
 Juha Vinha
 Gunnar Åström (pj ja RILin edustaja).

Vastaava toimittaja

Juha Vinha

KIRJOITTAJAT**RIL 255-1-2014 RAKENNUSFYSIKKA I****Osa 1. Rakennusfysikaalinen suunnittelu ja tutkimukset****Luku 1. Johdanto**

Juha Vinha

Luku 2. Rakennusfysikaalinen suunnittelu

Pekka Laamanen 2.1.1–2.1.2, 2.1.4, 2.1.6–2.1.7
 Anssi Laukkarinen 2.2.5, 2.2.8
 Matti Pentti 2.1.1, 2.1.4
 Juha Vinha 2.1.1–2.1.5, 2.2.1–2.2.4, 2.2.6–2.2.7
 Gunnar Åström 2.1.1–2.1.2, 2.1.4, 2.1.6–2.1.7

Luku 3. Rakeneratkaisujen rakennusfysikaalinen toiminta

Kari Hemmilä 3.2.7, 3.4.8, 3.7, 3.8.4
 Mikael Mäkitalo 3.2.8, 3.4.9
 Matti Pentti 3.1, 3.2.1–3.2.6, 3.2.9, 3.3, 3.4.1–3.4.6, 3.4.10, 3.5–3.6, 3.8.2–3.8.3
 Juha Vinha 3.2.5, 3.4.7, 3.8.1

Luku 4. Rakennusten energiatehokkuus

Juhani Heljo 4.1–4.2, 4.3.1–4.3.5, 4.3.7, 4.3.9, 4.3.10, 4.4.1–4.4.2, 4.4.4, 4.5, 4.6.1, 4.7–4.8
 Kari Hemmilä 4.6.3
 Juha Jokisalo 4.3.6
 Timo Kalema 4.4.3
 Tom L. Sundman 4.6.2
 Eino Tetri 4.3.8

Luku 5. Rakennusmateriaalien ja -tuotteiden rakennusfysikaaliset ominaisuudet

Pirjo Ahola 5.12.4
 Tapani Harjunalanan 5.9.8, 5.10.5
 Kari Hemmilä 5.16, 5.17
 Katariina Laine 5.3.2, 5.4–5.6, 5.8.2–5.8.5, 5.11.2
 Pirjo Laurila 5.8.9
 Pertti Lindberg 5.9.8
 Kimmo Lähdesmäki 5.1–5.7, 5.8.1–5.8.5, 5.8.7–5.8.8, 5.8.10–5.8.12, 5.9.1–5.9.7, 5.10.1–5.10.4, 5.10.6, 5.11.1–5.11.5, 5.13.6–5.13.8, 5.14, 5.15.3, 5.18–5.19
 Christopher Mills 5.8.9
 Mikael Mäkitalo 5.15
 Jarmo Paavilainen 5.8.9
 Boris Panschin 5.13.1–5.13.5
 Hassan Raad 5.8.6
 Mika Ronkainen 5.9.8
 Petri Silvennoinen 5.13.1–5.13.5
 Hannu Viitanen 5.12.5
 Leif Wirtanen 5.11.6, 5.12.1–5.12.4

Luku 6. Rakennusfysikaaliset mittaukset ja tutkimukset

Kari Hemmilä 6.3.3–6.3.4
 Petteri Huttunen 6.1.4, 6.3.1–6.3.4, 6.4.4, 6.2.13
 Mikko Kaartinen 6.1.9, 6.2.4
 Kimmo Lähdesmäki 6.4.1–6.4.3, 6.5.1–6.5.4, 6.5.6
 Mia Lund 6.5.5
 Elina Manelius 6.2.1–6.2.12
 Maija Ojanen 6.1.1–6.1.2, 6.1.5–6.1.6, 6.1.8, 6.1.11–6.1.12
 Jani Poutiainen 6.1.3, 6.1.7, 6.1.9
 Tiina Ruuska 6.2.2
 Jommi Suonketo 6.1.10, 6.3.4, 6.6
 Eero Tuominen 6.2.8
 Juha Vinha 6.1.4, 6.2.2, 6.2.4–6.2.9, 6.2.11, 6.3.1–6.3.2, 6.3.5, 6.4.3

Liitteet

Petteri Huttunen Liitteet 7-9, 11
 Anssi Laukkarinen Liitteet 5-6, 10
 Kimmo Lähdesmäki Liitteet 4, 10
 Juha Vinha Liitteet 1-3, 8

Toimitussihteeri

Jaana Henell

RAHOITTAJAT

A-Insinöörit Oy
ASB-Consult Oy
Comsol Oy
Controlteam-yhtiöt
D.O.F. tech Oy
Eltete Oy
EPS-rakennuseristeteollisuus
c/o Rakennustuoteteollisuus RTT ry
Ewona Oy
Finnfoam Oy
Finnmap Consulting Oy
H+H Finland Oy
Hahtela-kehitys Oy
Hartela Oy
HKR-Rakennuttaja
Honkarakenne Oyj
Huura Oy
Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy
Inwido Finland Oy
Jaatimet Oy
Jetta-Talo Oy
Juva Engineering Ltd
Kastelli-talot Oy
Kattoliitto ry
Kiinteistöalan Koulutuskeskus Oy
Knauf Oy
Kuopion kaupungin tilakeskus
Lammin Betoni Oy
Liikelaitos Oulun Tilakeskus
Lumon Oy
Mammutihirsi/
Pohjois-Suomen Hirsitalokeskus Oy
Metsäteollisuus ry
Metsä Wood
Muottikolmio Oy
Muoviteollisuus ry
c/o Rakennustuoteteollisuus RTT ry
NCC Rakennus Oy
Parma Oy
Paroc Oy Ab
PRT-Forest Oy
Purso Oy
Pöyry Civil Oy
Rakennusliike Halonen Oy
Rakennusteollisuus RT
Rakonor Oy
Ramboll Finland Oy
Rautaruukki Oyj
Redi-yhtiöt Oy
Rockwool Finland Oy
Saint-Gobain Rakennustuotteet Oy
Saint-Gobain Weber Oy
Skaala Ikkunat ja Ovet Oy

Suomen Kuitulevy Oy
Suomen Rakennustarkastus Oy
Suunnittelutoimisto Dimensio Oy
Sweco PM Oy
Talokeskus Yhtiöt Oy
Tampereen Tilakeskus Liikelaitos
Teräselementti Oy
Tikkurila Paints Oy
Turun Juva Oy
Uponor Suomi Oy
Wise Group Finland Oy
WSP Finland Oy
YIT Rakennus Oy
Ypap Oy/Pyroll Group
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö
RIL-säätiö

Ilmoitukset

JPM-Info Oy

Kirjapaino

Tammerprint Oy, 2014

Myynti

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry
Töölönkatu 4, 1. krs, 00100 Helsinki
www.ril.fi/kirjakauppa

ISBN 978-951-758-589-7

ISSN 0356-9403

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi ja saattaminen yleisön saataviin on tekijänoikeuslain (404/61, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) mukaisesti kielletty ilman nimenomaista lupaa.

© Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry

ILMOITTAJAT

Ilmoitukset lukujen 3 ja 4 välissä ja julkaisun lopussa

A-Insinöörit Oy
Eltete Oy
Finnfoam Oy
Flexotec Oy
Hunton Fiber AS, Filial i Finland
Inwido Finland Oy
ISS Proko Oy
Katepal Oy
Katto 2000 Oy
Kiinteistöalan Koulutuskeskus Oy
Lumon Oy
M-Plast Oy
Muottikolmio Oy
Nordic Waterproofing Oy
Polygon Finland Oy
Purso Oy
Rudus Oy
Sakret Norden Oy Ab
Suomen Standardisoimisliitto SFS ry
Suomen ympäristöpisto SYKLI Oy
Tikkurila Oyj
Työtehoseura
VTT Expert Services Oy

Alkusanat

Rakennusten terveellisyys ja turvallisuus ovat itsestään selviä kansalaisoikeuksia. Näitä ominaisuuksia myös Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää. Vaikka rakennuskanta on pääosin laadultaan hyvä, esiintyy yllättävän paljon rakennusten terveellisyteen liittyviä vakavia puutteita, kuten kosteus- ja homeongelmia, jotka huonontavat sisäilman laatua. Syyt ongelmiin ovat monia, sekä kaavoituksessa, suunnittelussa, toteutuksessa, ylläpidossa että käytössä. Selvä keino tilanteen parantamiseksi on osaamisen ja tietoisuuden tason nosto. Tähän on RIL monilla julkaisuillaan ja muulla tavoin pyrkinyt.

Rakentamisala ja rakentamismääräykset ovat olleet voimakkaassa muutoksessa 2000-luvulla, joka on heijastunut rakennusfysiikan alueelle. Taustalla ovat mm. ilmastomuutoksen hillitsemiseksi sovitut kansainväliset päästöjen vähentämistavoitteet, erityisesti rakennusten energiankulutusta pienentämällä. Rakennusten kasvavat energiatehokkuusvaatimukset ovat edellyttäneet uusia, perinteisistä jopa merkittävästi poikkeavia rakenneratkaisuja. Lisäksi alalle on tullut paljon uusi materiaaleja uusine ominaisuuksineen ja rakennusfysiikalisten laskentaohjelmien taso on noussut. Rakennusfysiikalisten ratkaisujen muutostarpeisiin ovat myös vaikuttaneet alan standardointi ja laajat alan tutkimushankkeiden tulokset. Kun taustalla vielä ovat ennusteet ilmastomuutoksesta ja siihen liittyvää kosteusrasitusten kasvamisesta, on ala suurten haasteiden edessä. Tarvitaan kootusti ajankohtaista ja luotettavaa tietoa sekä uusia, toimivia ratkaisuja, joilla varmistetaan rakenteiden ja rakennusten laatu myös muuttuvissa tulevaisuuden olosuhteissa.

RIL julkaisi v. 1984 käsikirjan *RIL 155-1984 Rakennusten lämmön- ja kosteudeneristys*, joka sisälsi sekä rakennusfysiikan teoriaa että käytännön suunnitteluesimerkkejä. Rakennusfysiikan teoria ei ole perusteeltaan merkittävästi muuttunut, mutta selvästi laajentunut. Kirjan rakennetekniset ratkaisut ovat vanhentuneet ja

osittain jopa virheelliset tämän päivän tietämyksen pohjalta.

V. 2008 päätti RIL yhdessä Tampereen teknillisen yliopiston kanssa käynnistää uuden laajan rakennusfysiikkaa käsittelevän julkaisun laadinnan. Työn tavoitteiksi asetettiin kattava käsikirja, joka käsittelee rakennusfysiikan teoriaa, rakenteiden lämpö- ja kosteusteknistä toimintaa sekä rakennusmateriaalien rakennusfysiikkaisia ominaisuuksia. Akustiikka rajattiin pois, koska siihen on mm. olemassa kirjasarja *RIL 243 Rakennusten akustinen suunnittelu*. Sisältö suunniteltiin siten, että julkaisu toimisi sekä alan käsikirjana ja ohjeena että oppikirjana. Käsitteiden ja merkintöjen yhtenäistäminen oli tärkeä osatavoite julkaisun toteutustyössä. Tärkeä asia oli myös rakennusmateriaalien rakennusfysiikalisten ominaisuuksien kerääminen ja taulukointi niin, että niistä löytyy jatkossa kattavat tiedot samasta paikasta.

Asetetut tavoitteet osoittautuivat erittäin vaativiksi ja haasteellisiksi, joten aikataulua jouduttiin työn aikana pidentämään. Kirjoitustyön aikana eteni rinnakkain merkittäviä ja laajoja aiheeseen liittyviä tutkimus- ja kehittämishankkeita (mm. Frame-hanke), joiden tuloksia jäätin odottamaan. RILin toimesta valmistui kaksi julkaisua, jonka tuloksia voitiin hyödyntää: *RIL 250-2011 Kosteudenhallinta ja homevaurion estäminen* ja *RIL 107-2012 Rakennusten veden- ja kosteudeneritysohjeet*.

Rakennusfysiikan käsikirja on jaettu kahteen osaan. **Osa 1 Rakennusfysiikalinen suunnittelu ja tutkimukset** sisältää rakennusfysiikalisen suunnittelun perusteita ja laskentamenetelmiä, rakenneratkaisujen kuvauksia, rakennuksen energiatehokkuuden hallintaa, materiaalien ja tuotteiden rakennusfysiikkaisia ominaisuuksia sekä mittausmenetelmiä. **Osa 2 Rakennusfysiikan teoria ja laskentasovellukset** käsittelee laajasti rakennuksen ja rakenteiden ympäristöolosuhteita ja -rasituksia sekä lämpöön, kos-

teuteen ja ilmavirtaukseen liittyvä teoriaa ja las-
kentasovelluksia. Julkaisuja voidaan käyttää
sekä uudisrakennus- että korjaushankkeissa.

Julkaisun laadinnasta on vastannut toimituskun-
ta. Kirjan päätoimittaja ja pääkirjoittaja on Juha
Vinha. Toimituskunnan muina jäseninä ovat ol-
leet Juhani Heljo, Kimmo Lähdesmäki, Matti
Pentti, Jommi Suonketo sekä Gunnar Åström
(puheenjohtaja ja RILin edustaja). Kaikki ovat
osallistuneet merkittäväällä tavalla myös kirjan
kirjoittamiseen.

Eri lukujen vastuuhenkilöinä ovat olleet:

- luku 1: Juha Vinha
- luku 2: Juha Vinha
- luku 3: Matti Pentti
- luku 4: Juhani Heljo
- luku 5: Kimmo Lähdesmäki
- luku 6: Juha Vinha ja Jommi Suonketo.

Maarraskuussa 2014

SUOMEN RAKENNUSINSINÖÖRIEN LIITTO RIL ry

Risto Vahanen
puheenjohtaja

Helena Soimakallio
toimitusjohtaja

Merkittävää kirjoituspanosta ovat myös antaneet
mm. Petteri Huttunen, Pekka Laamanen ja Anssi
Laukkarinen. Kirjoitustyöhön on lisäksi osallistu-
nut suuri määrä muita asiantuntijoita (ks. erillinen
kirjoittajaluettelo).

Julkaisuhanke ei olisi ollut mahdollinen ilman
alan yritysten ja viranomaisten tukea, sekä rahoit-
tus- että asiantuntijamuodossa (ks. erillinen luet-
telo). Julkaisun eri osat ovat kirjoitustyön aikana
olleet laajalla lausuntokierroksella ja käsitelty yh-
teisissä seminaareissa. Saatu palaute on ollut
erittäin hyödyllinen tekstin viimeistelyssä.

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL kiittää
julkaisun kirjoittajia sekä kaikkia työhön osallistu-
neita organisaatioita ja henkilöitä, jotka ovat kan-
natoillaan ja tiedoillaan vaikuttaneet käsikirjan
syntymiseen. Uskomme, että kirja merkittävästi
nostaa alan osaamista ja näin edistää rakenta-
misen laadun paranemista.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	11
1.1 Tausta	13
1.2 Kirjan sisältö, rakenne ja rajaukset	14
2. Rakennusfysikaalinen suunnittelu	15
2.1 Rakennusfysikaalisen suunnittelun tavoitteet ja periaatteet	17
2.1.1 Yleistä	17
2.1.2 Rakennusfysikaalisen suunnittelun vaativuus, tehtävät, varmuudet ja toimintakriteerit	20
2.1.3 Rakenteiden lämpö- ja energiatekninen suunnittelu	25
2.1.4 Rakennuksen kosteustekninen suunnittelu	36
2.1.5 Vaipan ilmatiiveyden suunnittelu ja ilmavirtausten rajoittaminen vaipparakenteissa	46
2.1.6 Epäpuhtauksien huomioon ottaminen rakennusfysikaalisessa suunnittelussa	48
2.1.7 Rakennusfysikaalinen suunnittelu korjaushankkeissa	50
Kirjallisuutta kohtaan 2.1	52
2.2 Rakennusfysikaalisten laskentatarkastelujen toteutus	54
2.2.1 Yleistä	54
2.2.2 Laskentatehtävän ja tarkasteluperiaatteiden määrittely	56
2.2.3 Toimintakriteerien ja niihin liittyvien raja-arvojen valinta	57
2.2.4 Ulko- ja sisäympäristön olosuhteiden määrittely	65
2.2.5 Laskentamenetelmän tai -ohjelman valinta	73
2.2.6 Materiaaliominaisuuksien määrittely	81
2.2.7 Tarkasteltavan rakenteen tai rakennuksen mallintaminen	82
2.2.8 Laskentatulosten analysointi	84
Kirjallisuutta kohtaan 2.2	85
3. Rakennerratkaisujen rakennusfysikaalinen toiminta	89
3.1 Yleistä	91
3.2 Yläpohjat ja kattorakenteet	91
3.2.1 Rasitusolot ja suunnittelussa tarkasteltavat asiat	91
3.2.2 Yläpohjien perustyyppit	92
3.2.3 Katon kaltevuus ja vedenpoisto	95
3.2.4 Yläpohjan ilmatiiviys, höyrynsulun tarve ja tuuletus	99
3.2.5 Katteiden suunnitteluperiaatteita ja yksityiskohtia	102
3.2.6 Liikennöidyt katot	108
3.2.7 Lasirakenteiset katot	112
3.2.8 Erikoisrakenteet	114
3.2.9 Yläpohjien riskitekijöitä ja riskialttiita rakennerratkaisuja	116
Kirjallisuutta kohtaan 3.2	117
3.3 Väli-pohjat	117
3.3.1 Rasitusolot ja suunnittelussa tarkasteltavat asiat	117
3.3.2 Väli-pohjien rakennerratkaisujen kosteusteknisiä erityispiirteitä	117
3.3.3 Eri-laisten lattianpäällysteiden vaikutus väli-pohjan kosteustekniseen toimintaan	119
Kirjallisuutta kohtaan 3.3	120
3.4 Ulkoseinät	120
3.4.1 Ulkoseinien rasitusolot	120
3.4.2 Ulkoseinien yleiset suunnitteluperiaatteet	122
3.4.3 Betonirakenteiset ulkoseinät	124
3.4.4 Muuratut ulkoseinät	131
3.4.5 Eristerappausrakenteet	135
3.4.6 Rankaseinät	135
3.4.7 Massiivipuorakenteiset seinät	139
3.4.8 Lasirakenteiset ulkoseinät	141
3.4.9 Erikoisrakenteet	145
3.4.10 Vanhoja riskialttiita ulkoseinärakenteita	149
Kirjallisuutta kohtaan 3.4	150
3.5 Alapohjat ja maanvastaiset rakenteet	151
3.5.1 Kosteus- ja lämpötilaolot maanvastaisissa rakenteissa	151
3.5.2 Kosteusteknisen toimivuuden kriteerit ja varmistuskeinoja maanvastaisissa rakenteissa	152
3.5.3 Rakennus-pohjan kuivatus	153
3.5.4 Maanvarainen betonilaatta	154
3.5.5 Ryömintätällainen alapohja	157
3.5.6 Kellarin seinät	160
3.5.7 Perusmuurit	162
3.5.8 Vedenpaineen alaiset rakenteet	163
3.5.9 Vanhoja riskialttiita alapohjarakenteita ja niiden korjausperiaatteita	166
Kirjallisuutta kohtaan 3.5	169
3.6 Märkätilojen rakenteet	169
3.6.1 Märkätilojen rasitusolot ja yleissuunnittelu	169

3.6.2	Märkätilojen rakenteiden suunnittelu	170	Kirjallisuutta kohtaan 4.4	222	
3.6.3	Märkätilojen rakenne-esimerkkejä	171	4.5	Rakennusten käytön ja laatutason vaikutus energiankulutukseen	223
3.6.4	Vedeneristys	174		Kirjallisuutta kohtaan 4.5	224
3.6.5	Vanhoja riskialttiita märkätilan rakenteita	175	4.6	Esimerkkejä erikoistilojen energiateknisestä toiminnasta	226
	Kirjallisuutta kohtaan 3.6	176	4.6.1	Ajoittain lämmitetyt tilat	226
3.7	Ikkunat ja ovet	176	4.6.2	Jäähdytetyt tilat	226
3.8	Erityisolosuhteiden huomioon ottaminen rakenteiden suunnittelussa	181	4.6.3	Lasitetut tilat	230
3.8.1	Lämmittämättömät ja ajoittain lämmitetyt tilat	181	4.7	Rakennusten energia- taloudellisten valintojen pääperiaatteet	231
3.8.2	Jäähdytetyt tilat	183	4.7.1	Valintasystematiikka	231
3.8.3	Poikkeuksellisen kosteat tilat	186	4.7.2	Energiankäytön ympäristö- vaikutukset ja primääri- energia	236
3.8.4	Lasitetut tilat	187		Kirjallisuutta kohtaan 4.7	236
	Kirjallisuutta kohtaan 3.8	189	4.8	Energiatehokkuuden parantamisen trendit	237
4. Rakennusten energiatehokkuus	191		4.8.1	Passiivitalo	238
4.1	Rakennuksen energia- tehokkuuden määrittäminen	193	4.8.2	Nollaenergiatalo ja lähes nollaenergiatalo	239
4.1.1	Yleistä	193		Kirjallisuutta kohtaan 4.8	240
4.1.2	Energiatehokkuus- indikaattorit	194	5. Rakennusmateriaalien ja -tuotteiden rakennusfysikaaliset ominaisuudet	241	
	Kirjallisuutta kohtaan 4.1	198	5.1	Yleistä	243
4.2	Rakennusten energia- ja lämpö- virrat	198	5.2	Katemateriaalit	243
	Kirjallisuutta kohtaan 4.2	200	5.2.1	Yleistä	243
4.3	Rakenteiden ja järjestelmien vaikutus energiankulutukseen	200	5.2.2	Kermit	244
4.3.1	Ulkoilman lämpöolosuhteet ja mikroilmasto	200	5.2.3	Metalliohutlevyt	245
4.3.2	Sisäilman lämpöolosuhteet	200	5.2.4	Tiilikatteet	246
4.3.3	Vaipparakenteet	201	5.2.5	Muut katteet	246
4.3.4	Ilmanvaihto ja vaipan ilmatiiviys	203		Kirjallisuutta kohtaan 5.2	247
4.3.5	Lämmitysjärjestelmä	206	5.3	Aluskatteet	247
4.3.6	Jäähdytysratkaisut	210	5.3.1	Yleistä	247
4.3.7	Lämmin käyttövesi	211	5.3.2	Aluskatemateriaalit	247
4.3.8	Valaistus	212		Kirjallisuutta kohtaan 5.3	249
4.3.9	Sähkölaitteet	214	5.4	Vedeneristeet	249
4.3.10	Energian kulutusjakaumat erilaisissa ja eri-ikäisissä rakennuksissa	214	5.4.1	Yleistä	249
	Kirjallisuutta kohtaan 4.3	217	5.4.2	Kermit ja matot	250
4.4	Rakennuksen energiankulutuksen laskentamenettelyt	218	5.4.3	Märkätilojen vedeneristemassat	250
4.4.1	Ominaislämpötehon laskenta ja lämmitystarveluku	218	5.4.4	Vedeneristelevyt	250
4.4.2	Kuukausitason laskenta	219	5.4.5	Muut vedeneristeet ja kosteussulut	252
4.4.3	Rakennusten sisäilmaston ja energialaskennan simulointi	219		Kirjallisuutta kohtaan 5.4	252
4.4.4	Lämmitysjärjestelmän energiankulutuksen laskennan periaate	221	5.5	Ilman- ja höyrynsulut	253
			5.5.1	Yleistä	253
			5.5.2	Kalvot	253
			5.5.3	Levyt	254
			5.5.4	Pinnoitteet ja sivelyt	255
				Kirjallisuutta kohtaan 5.5	255
			5.6	Tuulensuojat	256
			5.6.1	Yleistä	256
			5.6.2	Kalvot	256

5.6.3	Levyt	257	5.11.4	Paksurappaus	299
	Kirjallisuutta kohtaan 5.6	260	5.11.5	Ruiskubetonointi	299
5.7	Lämmöneristeet	260	5.11.6	Tasoitteet	300
5.7.1	Yleistä	260		Kirjallisuutta kohtaan 5.11	300
5.7.2	Mineraalivillat	261	5.12	Pohjusteet, maalit, lakat, pinnoitteet ja suoja-aineet.	301
5.7.3	Muovikuitupohjaiset lämmöneristeet	262	5.12.1	Yleistä	301
5.7.4	Luonnonkuitupohjaiset lämmöneristeet	262	5.12.2	Sideaineet	301
5.7.5	Solumuovilämmöneristeet.	264	5.12.3	Sisätilojen pintojen pintakäsittely	302
5.7.6	Kiviainespohjaiset lämmöneristeet	268	5.12.4	Säälle alttiiden pintojen pintakäsittely	303
5.7.7	Muut lämmöneristeet	268	5.12.5	Homesuoja-aineet	308
5.7.8	Vanhat lämmöneristeet	273		Kirjallisuutta kohtaan 5.12	309
	Kirjallisuutta kohtaan 5.7	274	5.13	Saumojen ja liitosten tiivistystuotteet	309
5.8	Runkomateriaalit	275	5.13.1	Yleistä	309
5.8.1	Yleistä	275	5.13.2	Saumausmassat	309
5.8.2	Betoni	275	5.13.3	Saumanauhut	311
5.8.3	Kevytbetoni	276	5.13.4	Tiivistysnauhut ja -teipit.	312
5.8.4	KevytSORabetoni	276	5.13.5	Tiivistysvaahdot	313
5.8.5	Tiilet	277	5.13.6	Läpivientitiivisteet ja -kappaleet	314
5.8.6	Muurauslaastit	278	5.13.7	Kermit	314
5.8.7	Puu	279	5.13.8	Muut tiivistystuotteet	315
5.8.8	Puutuotteet	279		Kirjallisuutta kohtaan 5.13	315
5.8.9	Puutuotteissa käytettävät liimat	281	5.14	Faasimuutosmateriaalit	315
5.8.10	Teräs	283	5.14.1	Yleistä	315
5.8.11	Alumiini	283	5.14.2	Epäorgaaniset materiaalit	316
5.8.12	Luonnonkivet	283	5.14.3	Orgaaniset materiaalit	316
	Kirjallisuutta kohtaan 5.8	283	5.14.4	Eutektiset materiaalit	317
5.9	Sisälevyt ja pintamateriaalit	284		Kirjallisuutta kohtaan 5.14	317
5.9.1	Yleistä	284	5.15	Valoaläpäisevät materiaalit	317
5.9.2	Puupohjaiset levyt	284	5.15.1	Yleistä	317
5.9.3	Kipsi- ja sementtipohjaiset levyt	286	5.15.2	Valoaläpäisevät muovit	318
5.9.4	Metallilevyt	287	5.15.3	Valoaläpäisevät lämmön- eristeet ja lämpöä eristävät tuotteet	318
5.9.5	Muovi- ja komposiittilevyt	287		Kirjallisuutta kohtaan 5.15	320
5.9.6	Muut levyt	288	5.16	Ikkunat	321
5.9.7	Pintamateriaalit	289		Kirjallisuutta kohtaan 5.16	325
5.9.8	Seinä- ja laattaliimat sekä kiinnitys- ja saumauslaastit	290	5.17	Ovet	325
	Kirjallisuutta kohtaan 5.9	291		Kirjallisuutta kohtaan 5.17	327
5.10	Lattiapäällysteet ja alusmateriaalit	292	5.18	Kattoalokuvut ja luukut	327
5.10.1	Yleistä	292	5.18.1	Yleistä	327
5.10.2	Liimattavat päällysteet	292	5.18.2	Kattoalokuvut	327
5.10.3	Kelluvat päällysteet	294	5.18.3	Luukut	327
5.10.4	Keraamiset laatat	294		Kirjallisuutta kohtaan 5.18	328
5.10.5	Matto- ja parkettiliimat	294	5.19	Maalajit	329
5.10.6	Alusmateriaalit	295		Kirjallisuutta kohtaan 5.19	329
	Kirjallisuutta kohtaan 5.10	296	6. Rakennusfysikaaliset mittaukset ja tutkimukset	331	
5.11	Seinien ja kattojen kiviaines- pohjaiset pinnoitteet ja tasoitteet	297	6.1	Rakennusfysikaalisten suureiden mittaukset	333
5.11.1	Yleistä	297	6.1.1	Yleistä	333
5.11.2	Rappauslaastit	297			
5.11.3	Ohutrappaus	298			

6.1.2	Lämpötila	333	6.5.2	Lämpökuvaus	371
6.1.3	Lyhyt- ja pitkäaaltainen lämpösäteily	334	6.5.3	Ilmanpitävyyskoe	373
6.1.4	Lämpövirta	336	6.5.4	Paine-eromittaukset	374
6.1.5	Ilmanpaine ja paine-ero	337	6.5.5	Ilmanvaihdon mittaukset	374
6.1.6	Ilman virtausnopeus ja tilaavuusvirta	338	6.5.6	Olosuhteiden seuranta- mittaukset ulko- ja sisäilmassa sekä rakenteissa	375
6.1.7	Tuulen nopeus ja suunta	339		Kirjallisuutta kohtaan 6.5	377
6.1.8	Ilman suhteellinen kosteus ja vesihöyrypitoisuus	340	6.6	Rakennusten kuntotutkimukset	377
6.1.9	Sade- ja viistosademäärä	341	6.6.1	Lähtökohta	377
6.1.10	Materiaalin kosteuspitoisuus	342	6.6.2	Tavoitteet	378
6.1.11	Hiilidioksidipitoisuus	342	6.6.3	Toimintamallit	378
6.1.12	Muiden suureiden mittaukset	343	6.6.4	Aistivaraiset havainnot	379
	Kirjallisuutta kohtaan 6.1	343	6.6.5	Pintoja rikkomattomat tarkastelut	379
6.2	Materiaaliominaisuuksien mittaukset	344	6.6.6	Kenttätutkimusten yhteydessä tehtävät tarkentavat tutkimukset	379
6.2.1	Yleistä	344	6.6.7	Näytteenottoon pohjautuvat tutkimukset	382
6.2.2	Ominaislämpökapasiteetti ja terminen diffusiviteetti	344	LIITTEET		385
6.2.3	Lämmönjohtavuus ja lämmönvastus	345	Liite 1.	Merkinnät ja lyhenteet	385
6.2.4	Pinnan säteilyominaisuudet	347	Liite 2.	Määritelmät	389
6.2.5	Ilmanläpäisevyys ja ilmanläpäisyvastus	348	Liite 3.	Rakennusfysikaalisten materiaaliominaisuuksien muunnoskaavoja	393
6.2.6	Tasapainokosteus ja ominais- kosteuskapasiteetti	349	Liite 4.	Rakennusmateriaalien rakennusfysikaalisia ominaisuuksia tuoteryhmittäin	395
6.2.7	Vesihöyrynläpäisevyys ja vesihöyrynvastus	351	Liite 5.	Rakennusmateriaalien pintojen säteilyominaisuuksia	453
6.2.8	Kapillaarisuusominaisuudet	352	Liite 6.	Rakennusmateriaalien lämpölaajenemiskertoimia	457
6.2.9	Kosteudenjohtavuus ja kosteusdiffusiviteetti	355	Liite 7.	Rakennusmateriaalien ilmanläpäisevyyksiä ja ilmanläpäisykertoimia	461
6.2.10	Vesitiiviyys	356	Liite 8.	Rakennusmateriaalien tasapainokosteuskäyriä	463
6.2.11	Homentumisherkkyyys	357	Liite 9.	Rakennusmateriaalien kapillaarisia kosteusdiffusiviteetteja	475
6.2.12	Auringonsäteilyn ja sadeveden kestävyys	357	Liite 10.	Ilman ja veden fysikaalisia ominaisuuksia	479
6.2.13	Lämpötila- ja kosteus- muodonmuutokset	359	Liite 11.	Rakennusfysiikkaa käsittelevät SFS-, EN- ja ISO-standardit	481
	Kirjallisuutta kohtaan 6.2	359			
6.3	Rakenteiden laboratorio- mittaukset	360			
6.3.1	Yleistä	360			
6.3.2	Lämmönläpäisykoe	360			
6.3.3	Ilmanläpäisykokeet	363			
6.3.4	Säärasituskokeet	364			
6.3.5	Rakennusfysikaaliset olosuhdekokeet	366			
	Kirjallisuutta kohtaan 6.3	368			
6.4	Rakenteiden kenttämittaukset	368			
6.4.1	Yleistä	368			
6.4.2	Lämpötilamittaukset	368			
6.4.3	Kosteusmittaukset	368			
6.4.4	Lämpövirran ja lämmön- läpäisykertoimen mittaust	370			
6.5	Rakennusten kenttämittaukset	371			
6.5.1	Yleistä	371			